

IO1. PROFESORII: ANTRENORI AI PĂRINȚILOR CAMPIONI AI INCLUZIUNII

Curriculum pentru formarea continuă a cadrelor didactice din învățământul primar și gimnazial

Fundația Noi Orizonturi Lupeni

Cuprins

I. Notă de prezentare: fundamentare, structură și elemente de noutate	3
I.1. Introducere	3
I.2 Fundamentare	4
I.2.1. Fundamentare bazată pe standardele profesionale de formare continuă	4
I.2.2. Fundamentare bazată pe politicile educaționale de incluziune	10
I.3 Elemente esențiale de structură și aspecte de noutate	11
II. Competențele vizate	12
III. Conținuturi propuse și alocarea de timp	13
IV. Matricea integrării competențelor vizate și a conținuturilor propuse	18
V. Sugestii metodologice	20
VI. Resurse recomandate	22
VII. Bibliografie	23
Disclaimer	24

I. Notă de prezentare: fundamentare, structură și elemente de noutate

I.1. Introducere

Curriculumul de față oferă reperele conceptuale necesare pentru elaborarea unui curs de formare adresat cadrelor didactice care doresc să dezvolte și să ofere tuturor părinților din școala lor un program de educație parentală, în contextul eforturilor școlii de creștere a incluziunii. Așadar, el se adresează cu precădere formatorilor de cadre didactice, liderilor educaționali care caută soluții pentru creșterea capacității umane a școlilor de a dezvolta, gestiona sau îmbunătăți relația școală-părinți/ tutori/ familie în contextul străduințelor de a crește gradul de incluziune educațională.

Curriculumul a fost dezvoltat în contextul proiectului „Campionii incluziunii”, inițiat de un consorțiu coordonat de Fundația Noi Orizonturi Lupeni, derulat în parteneriat cu șase școli gimnaziale din comunele Calvini (Buzău), Gornești (Mureș), Pișcolt (Satu Mare), Sânmihaiu de Câmpie (Bistrița-Năsăud), Teliu (Brașov) și Viișoara (Cluj), cu peste 30% copii romi. Proiectul este co-finanțat din Programul de Educație, Burse, Ucenicie și Antreprenoriatul Tinerilor în România, finanțat prin Granturile SEE 2014-2021 (2020-EY-PICR-0001).

Perioada de distanțare socială și de mutare a învățării în sistem online cauzată de pandemia COVID-19 ne-a arătat, mai mult decât oricând, vulnerabilitatea comunităților defavorizate, decalajele existente între copiii din diferite familii în termeni de acces la școala online, precum și rolul esențial al colaborării dintre școală și familiile tuturor copiilor. Acolo unde școlile construiesc în mod strategic relații de încredere și colaborare autentică cu familiile tuturor elevilor, s-au găsit soluții împreună pentru a facilita învățarea chiar și în condiții provocatoare. Școlile care nu au reușit încă să dezvolte astfel de relații, în comunitățile unde solidaritatea socială nu este înțeleasă încă suficient de bine, au fost puternic afectate de mutarea online a procesului educațional în termeni de participare și implicit rezultate ale învățării: părinții nu au putut sprijini învățarea copiilor chiar dacă școala a reușit să pună la dispoziție echipamente, sau nu au solicitat programe de educație remedială pentru a reduce rămănerile în urmă cauzate de pandemie.

Proiectul „Campionii incluziunii” contribuie la creșterea capacității școlilor partenere de a asigura incluziunea efectivă a copiilor romi prin *implicarea strategică și sustenabilă a părinților romi și ne-romi în viața școlii*. Această țintă este vizată inclusiv prin programa de formare de față, care urmărește creșterea capacității școlilor de a elabora și oferi programe eficiente de

parteneriat cu familiile tuturor copiilor. Am intitulat această programă „**Profesorii: antrenori ai părinților campioni ai incluziunii**” tocmai pentru a sublinia rolul major pe care profesorii îl au în relația cu părinții elevilor lor. Știind însă locul modest pe care îl ocupă această temă în formarea inițială a profesorilor (de la toate nivelurile de învățământ), considerăm că este nevoie de un astfel de reper – conceptual și practic. Din considerente practice, curriculumul a stat la baza dezvoltării și pilotării, în cadrul proiectului, a cursului „Pregătim școala părinților campioni ai incluziunii”, care a fost transpus și online, disponibil aici: <https://cursuri.noiorizonturi.ro/curs/t1-pregatim-scoala-parintilor-campioni-ai-incluziunii/>. Proiectul care ne-a oferit contextul elaborării acestei programe urmărește, ca obiectiv distinct, creșterea gradului de implicare activă și responsabilă a părinților romi și ne-romi în viața școlii incluzive, prin participarea la un program complex de educație parentală. Așadar, profesorii care au parcurs cursul dezvoltat pe baza acestei programe au realizat, la rândul lor, aplicația practică a dezvoltării programului de educație parentală, susținând o serie de activități de educație parentală fundamentate pe cadrul teoretic prezentat în această programă, și anume cadrul celor șase tipuri de implicare a părinților în viața școlii, elaborat de Joyce Epstein și colaboratorii în 2002 (Center for the Social Organization of Schools, Johns Hopkins University, SUA).

I.2 Fundamentare

I.2.1. Fundamentare bazată pe standardele profesionale de formare continuă

Standardele profesionale de formare continuă pentru funcția didactică de predare, elaborate în cadrul proiectului „Restructurarea sistemului de formare continuă a personalului din învățământul preuniversitar prin generalizarea sistemului de credite profesionale transferabile” (POSDRU/3/1.3/S/2/ID 3777). Anexe la OMENCȘ nr. 4476 / 06.07.2016 (accesibile la <https://www.edu.ro/formare-continua>) evidențiază competențele profesorilor (unitățile de competență, elementele de competență și descriptorii aferenți) inclusiv în relaționarea lor cu părinții.

Redăm mai jos acele unități de competență (UC), elemente de competență (EC), descriptori și criterii de performanță care se referă la relația profesor-părinți/familia elevului, definite separat pentru profesorii de învățământ primar, respectiv pentru cei de învățământ gimnazial. Stabilim, în același timp, legătura dintre aceste competențe și cadrul celor 6 tipuri de implicare a părinților definit de Epstein *et al* (2002):

Tipul 1: Dezvoltarea abilităților de părinte/ parenting

Tipul 2: Comunicarea școală-familie

Tipul 3: Voluntariatul

Tipul 4: Învățarea acasă

Tipul 5: Implicarea părinților în luarea deciziilor

Tipul 6: Colaborarea cu comunitatea

I.2.1.1 Competențe ale profesorilor de învățământ primar

UC 1: Proiectarea activităților educaționale

EC 5: Proiectarea curriculumului la decizia școlii - CDȘ

Descriptori:

- Investighează interesele elevilor, părinților pentru curriculum la decizia școlii.

Criteriu de performanță:

- Prezintă /comunică rezultate relevante referitoare la activitatea de proiectare (...) în întâlnirile cu părinții (...)

Cele de mai sus au relevanță pentru tipul 2 de implicare: Comunicarea școală familie.

UC 2: Conducerea și monitorizarea procesului de instruire

EC 1: Comunicarea educațională

Descriptori:

- Caută noi modalități de comunicare eficientă cu elevii, părinții și colegii de profesie.
- Transferă informațiile din mediul familial al elevilor în conducerea procesului de instruire.

Criteriu de performanță:

- Dezbate cu elevii rezultatele evaluărilor și comunică, în mod confidențial, părinților, aceste rezultate.

Cele de mai sus au relevanță pentru tipul 2 de implicare: Comunicarea școală familie.

UC 5: Cunoașterea, consilierea și tratarea diferențiată a elevilor

EC 5: Aplicarea de strategii adecvate de consiliere a familiei, în probleme specifice activității școlare a elevilor

Descriptori:

- Cunoaște, explică/argumentează diferite modalități de intervenție în consilierea familiei în probleme specifice educației elevilor de vârstă școlară mică.
- Aplică strategii diverse de consiliere a părinților elevilor de vârstă școlară mică în probleme de ordin școlar.
- Analizează comparativ diferitele modalități de consiliere a familiei în probleme specifice activității școlare a elevilor de vârstă școlară mică.
- Combină diferite strategii de consiliere a familiei elevilor de vârstă școlară mică.
- Aplică în mod autonom și responsabil diferite strategii noi de consiliere a familiei în funcție de problemele elevilor de vârstă școlară mică.

Criterii de performanță:

- Cunoaște diferite instrumente de culegere a unor informații corecte despre elevi.
- Aplică diferite instrumente de culegere a unor informații corecte despre elevi.
- Consiliază părinții în adoptarea unor decizii importante privind educația copilului la vârsta școlară mică.
- Gestionează procesul integrării școlarului mic în grupul clasă școlară.

Cele de mai sus au relevanță pentru tipul 1 de implicare: Dezvoltarea abilităților de părinte/parenting, tipul 2 de implicare: Comunicarea școală familie, tipul 3 de implicare: Învățarea acasă.

UC 6: Managementul clasei/grupeii de elevi/copii

EC 1: Organizarea ambientului clasei de elevi pentru a corespunde activităților de învățare

Descriptori:

- Organizează sala de clasă după consultări. Manifestă responsabilitate în organizarea clasei și consultă elevii și părinții.

EC 3: Luarea deciziilor specifice managementului clasei în funcție de normele implicite și explicite

Descriptori:

- Ia decizii în mod autonom privind managementul clasei. Este responsabil în dezvoltarea relațiilor cu părinții și elevii.

Cele de mai sus au relevanță pentru tipul 2 de implicare: Comunicarea școală familie, tipul 5 de implicare: Implicare în luarea deciziilor.

UC 7: Dezvoltarea instituțională a școlii și a parteneriatului școală-comunitate

EC 2. Gestionarea lucrului în echipă

Descriptori:

- Antrenează formarea de grupuri și asociații de întraajutorare între colegi, între părinți, de schimb de experiență, de informații și de relații utile.

EC 5: Comunicarea eficientă cu familia/tutorele

Descriptori:

- Cunoaște și înțelege aspectele referitoare la competențele, atribuțiile și responsabilitățile cadrului didactic în cunoașterea, consilierea și tratarea diferențiată a elevilor și consilierea familiei, în probleme specifice activității școlare.
- Cunoaște și înțelege prevederile ROFUIP cu privire la dimensiunea formală a parteneriatului școală – familie.
- Informează periodic familia despre progresul școlar, comportamentul social și stilul de învățare al elevului de vârstă școlară mică.
- Reflectează critic și constructiv asupra informațiilor necesare privind evoluția elevului, pe care le oferă familiei.
- Adaptează corespunzător modul de comunicare cu familia, ținând seama de nivelul de pregătire, cultura și așteptările acesteia.
- Adoptă un comportament empatic în comunicarea cu familia. Colaborează cu părinții în luarea de decizii privind dezvoltarea copilului.

EC 7: Dezvoltarea, alături de partenerii educaționali, de proiecte educaționale utile axei elev-școală-comunitate

Descriptori:

- Proiectează și stabilește parteneriate cu elevii, colegii, părinții și alți factori interesați în procesul instructiv – educativ.

Criterii de performanță

- Își asumă responsabilități specifice relațiilor familie – școală - comunitate.
- Gestionează relația cu părinții elevilor din învățământul primar prin forme diverse de comunicare.

- Are preocupări pentru multiplicarea canalelor de comunicare în vederea creșterii probabilității de recepție a mesajului de către personalul școlii, elevii și părinții acestora.
- Contribuie la educarea elevilor și a familiilor acestora, prin disciplinele de bază din planul cadru de învățământ, prin CDȘ și prin activitățile extracurriculare, pentru parteneriate și cooperare.
- Gestionează relația cu părinții elevilor din clasă prin forme diverse de comunicare.
- Optează pentru interculturalitate și individualizarea învățării.
- Contribuie la educarea elevilor și a familiilor acestora, prin disciplinele de bază din planul cadru de învățământ, prin C.D.Ș. și prin activitățile extracurriculare, pentru dezvoltarea de parteneriate educaționale.
- Consiliază familia/ tutorele cu profesionalism și exigență.
- Comunică permanent cu partenerii educaționali în vederea asigurării dezvoltării globale a copilului.

Cele de mai sus au relevanță pentru toate cele șase tipuri de implicare a părinților.

I.2.1.2 Competențe ale profesorilor de învățământ gimnazial

UC 2: Conducerea și monitorizarea procesului de învățare

EC 1: Dezvoltarea și valorificarea comunicării educaționale

Descriptori:

- Discută împreună cu elevii eventualele obstacole sau dificultăți sesizate de aceștia în comunicarea cu colegii, cu profesorii sau cu părinții, în vederea depășirii lor.
- Asigură confidențialitatea informațiilor privind comunicarea cu elevii, cu părinții acestora, cu membrii comunității școlare și ai comunității locale.

Cele de mai sus au relevanță pentru tipul 1 de implicare: Dezvoltarea abilităților de părinte/parenting, tipul 2 de implicare: Comunicarea școală familie.

UC 3: Evaluarea activităților educaționale

EC 3: Informarea și comunicarea rezultatelor școlare

Descriptori:

- Explică elevilor și părinților obiectivele, procedurile și repartizarea în timp a situațiilor de evaluare a rezultatelor școlare.
- Comunică, în timp util, elevilor și părinților rezultatele obținute la probele de evaluare.
- Inițiază întâlniri cu părinții pe aspecte privind evaluarea elevilor la disciplina de specialitate.
- Își asumă responsabilitatea personală pentru redactarea și comunicarea rezultatelor evaluării către elevi/părinți/ conducerea școlii/ inspectorat/alte structuri sau persoane interesate.

Criterii de performanță:

- Prezintă rezultatele diferitelor tipuri de evaluări realizate în comisia metodică și în întâlnirile cu părinții.

Cele de mai sus au relevanță pentru tipul 2 de implicare: Comunicarea școală familie.

UC 5: Cunoașterea, consilierea și tratarea diferențiată a elevilor

EC 5: Aplicarea de strategii de consiliere a familiei în probleme specifice activității școlare a elevilor

Descriptori:

- Descrie o varietate de modalități de consiliere a familiei în probleme corelate cu activitățile școlare la vârsta preadolescenței.
- Aplică unele strategii de consiliere a familiei în legătură cu problemele școlare pe care le întâmpină elevii de gimnaziu.
- Analizează critic diferitele strategii de consiliere a familiei preadolescentului sub aspectul eficienței.
- Manifestă inițiativă în crearea unor noi forme de comunicare cu familiile elevilor și de generalizare a bunelor practici de consiliere.
- Își asumă responsabilitatea pentru recomandările făcute familiei atunci când elevii se confruntă cu anumite dificultăți școlare.

Criterii de performanță:

- Recunoaște relevanța diversității în educație; susține educația interculturală, incluzivă și personalizată
- Consiliază și colaborează cu părinții pentru soluționarea, în colaborare, a unor probleme curente cu care se confruntă elevii.
- Sprijină familia elevului în rezolvarea unor probleme complexe specifice preadolescenței.

Cele de mai sus au relevanță pentru tipul 1 de implicare: Dezvoltarea abilităților de părinte/parenting, tipul 2 de implicare: Comunicarea școală familie, tipul 3 de implicare: Învățarea acasă.

UC 6: Managementul clasei de elevi

EC 4: Rezolvarea conflictelor dintre elevi și a crizelor educaționale

Descriptori:

- Analizează critic cauzele unor conflicte și crize care presupun implicarea familiei în rezolvarea lor.
- Se consultă cu elevii clasei, cu dirigintele, cu părinții și cu conducerea școlii înainte de adoptarea unei decizii de rezolvare a unei situații conflictuale.

Criteriu de performanță:

- Identifică strategii de comunicare/cooperare ale clasei de elevi cu alte clase de elevi din școală sau din alte școli, precum și cu comunitatea locală.

Cele de mai sus au relevanță pentru tipul 2 de implicare: Comunicarea școală familie, tipul 5 de implicare: Implicare în luarea deciziilor, tipul 6: Colaborarea cu comunitatea.

UC 7: Dezvoltarea instituțională a școlii și a parteneriatului școală-comunitate

EC 5. Comunicarea eficientă cu familia/tutorele

Descriptori:

- Cunoaște atribuțiile și responsabilitățile cadrului didactic privind relațiile școlii cu familia sau tutorele elevilor.
- Cunoaște și înțelege prevederile ROFUIP cu privire la dimensiunea formală a parteneriatului școală – familie.
- Informează periodic familia despre progresul școlar, comportamentul social și stilul de învățare al elevului.
- Organizează, cu implicarea factorilor relevanți, lectorate cu părinții/ tutorii, activități comune școală – familie, consultații pentru părinți.
- Evaluează situația școlară a elevilor și consiliază familiile acestora în legătură cu evoluția lor școlară și comportamentală.
- Adaptează corespunzător modul de comunicare cu familia, ținând seama de nivelul de pregătire, cultura și așteptările acesteia.
- Adoptă un comportament empatic în comunicarea cu familia.
- Asigură confidențialitatea informațiilor obținute de la elevi sau părinți.

EC 7: Dezvoltă proiecte educaționale utile axei elev-școală-comunitate

Descriptori:

- Inițiază/ se implică în elaborarea de proiecte educaționale realizate în parteneriat cu elevii, colegii, părinții și reprezentanții comunității pentru a îmbunătăți calitatea pregătirii elevilor și pentru a promova imaginea școlii.

Criterii de performanță

- Colaborează cu familiile elevilor, în vederea unei dezvoltări benefice a acestora.
- Colaborează cu partenerii educaționali și cu alți factori implicați în educație, în beneficiul școlii, al elevilor și al comunității.
- Dezvoltă parteneriatul școală - comunitate prin implementarea unor CDȘ-uri care promovează tradițiile locale și valorifică resursele comunității.
- Cunoaște și utilizează tehnicile specifice de construcție și funcționare eficiente a grupurilor sociale.

Cele de mai sus au relevanță pentru toate cele șase tipuri de implicare a părinților.

Așadar, standardele profesionale de formare continuă pentru funcția didactică de predare necesită existența unui curs de formare, respectiv a unei programe care să ofere repere conceptuale fundamentate științific pentru dezvoltarea profesională a cadrelor didactice în contextul colaborării cu părinții/ tutorii tuturor elevilor.

I.2.2. Fundamentare bazată pe politicile educaționale de incluziune

Incluziunea socială, în termeni generali, este procesul de îmbunătățire a condițiilor în care persoanele și grupurile participă la viața societății, ceea ce presupune îmbunătățirea competențelor, oportunităților de participare și respectarea demnității celor dezavantajați din cauza identității lor, astfel încât să poată participa pe deplin în societate.

Școala incluzivă este „o școală prietenoasă și democratică, care valorifică diversitatea socio-etno-culturală, o școală în care toți copiii sunt respectați și integrați fără discriminare și fără excludere, generate de originea etnică sau de limba maternă, dizabilitate și/sau cerințe educaționale speciale, statutul socio-economic al familiilor, mediul de rezidență sau performanțele școlare ale beneficiarilor primari ai educației.” (Ministerul Educației Naționale și Cercetării Științifice, Ordin cadru privind interzicerea segregării școlare în unitățile de învățământ preuniversitar, nr. 6134 din 2016).

Incluziunea în educație este definită de UNESCO (2016) ca fiind procesul de identificare atentă și de îndepărtare a diferitelor tipuri de bariere care împiedică un elev sau unele grupuri de elevi să beneficieze la maxim de oferta educațională a școlii. Educația incluzivă urmărește prezența, participarea activă și succesul școlar al fiecărui elev.

„România educată”, strategia educațională în vigoare și viziunea la nivel național pentru sistemul de învățământ românesc în 2030, enunță faptul că sistemul de educație este unul echitabil și de calitate pentru fiecare elev. Echitatea este consacrată ca prim principiu scris în Legea Educației Naționale din 2011.

În acest context de politici educaționale (globale, europene, naționale) și această accepțiune a incluziunii, este evident că identificarea barierelor care stau în calea prezenței și participării depline a elevilor în procesul de învățare este imposibilă fără implicarea părinților. Mulți factori care împiedică prezența elevilor la școală sau care conduc, cu timpul, la abandonarea școlii sau la părăsirea sa timpurie, țin de contextul familiei și de comunitatea școlii. Așadar, o școală incluzivă nu poate scoate din ecuația succesului său părinții/ tutorii copiilor, nici comunitatea cu toate instituțiile, organizațiile și specificitățile sale. Nu doar la nivel de management, dar nici la nivelul gestionării procesului de învățare nu putem ignora acești factori.

În plus, deseori, conducerea școlii și cadrele didactice blamează familia și părinții copiilor pentru eșecul școlar, uitând că și acei părinți, mai ales în contextul școlilor rurale, sunt beneficiari ai educației oferite de aceeași instituție școlară. Așadar, dacă vrem să rupem cercul vicios al propagării eșecului școlar de la o generație la alta, dacă dorim un sistem echitabil și de calitate, este esențial să ne îndreptăm atenția spre educația parentală și spre diversele tipuri de implicare a părinților în viața școlii. Copiii, elevii școlii se pot dezvolta și pot progresa doar susținuți de mâinile împreunate ale părinților / tutorilor și ale profesorilor.

I.3 Elemente esențiale de structură și aspecte de noutate

Curriculumul de față definește elementele esențiale de structură a cursului de formare care se poate construi pe acest parcurs, într-o manieră inovatoare. Acestea sunt:

- Elemente de conținut: fundamentarea teoretică pe cadrul oferit de Joyce Epstein (2002) definit de tipologia de implicare a părinților în viața școlii;

- Competențele vizate ale profesorilor: din unitățile și elementele de competențe preluate din standardele de formare continuă, am formulat competențele cu aplicabilitate imediată pentru proiectarea și derularea unor activități de învățare cu părinții, construite pe cele șase tipuri de implicare identificate în modelul lui Epstein;
- Recomandări metodologice: propunem un demers de dezvoltare profesională la nivelul școlii, încurajând parcurgerea cursului de către colective de profesori, nu de profesori individual;
- Abordare strategică a implicării părinților, inclusiv în programul de educație parentală, prin raportarea constantă la finalitatea educației incluzive: progresul în învățare al fiecărui elev.
- Elemente de complementaritate: curriculumul de față se înrudește cu altele două dezvoltate în cadrul proiectului „Campionii incluziunii”:
 - Construirea strategiei de incluziune a școlii cu focalizare pe creșterea implicării părinților romi și ne-romi (curriculum pentru formarea echipei de conducere a școlii)
 - Școala părinților campioni ai incluziunii - curriculum de educație parentală (poate fi folosit de către echipa școlii pentru a construi un program complex de educație parentală; acest curriculum este însoțit și de un set de resurse, materiale de învățare, pentru părinți; a se vedea <https://www.noi-orienturi.ro/campionii-incluziunii/>)

II. Competențele vizate

Competențele vizate în curriculumul de față se subsumează în cea mai mare parte Unității de competență 7: Dezvoltarea instituțională a școlii și a parteneriatului școală-comunitate (cf. Standardelor profesionale). Cu toate acestea, facem apel și la alte unități de competență dintre cele definite în Standardele profesionale, redefinindu-le pentru armonizarea cu elementele de structură specifice definite mai sus.

Competența generală urmărită este: gestionarea eficientă a relației școală-părinți în vederea creșterii incluziunii școlare.

Competențele specifice vizate de prezentul curriculum de formare continuă sunt:

- definirea incluziunii școlare;
- descrierea tipurilor de implicare a părinților în viața școlii;
- explicarea legăturii dintre tipurile de implicare a părinților în viața școlii și incluziunea școlară;
- analiza gradului de implicare actuală a părinților în viața școlii proprii prin prisma scării implicării părinților;
- stabilirea unor acțiuni strategice de creștere a implicării părinților în școala proprie, ținând cont de specificitățile comunității locale;
- proiectarea de activități de educație parentală potrivite nevoilor școlii și comunității de părinți, ținând cont de cele 6 tipuri de implicare a părinților.

III. Conținuturi propuse și alocarea de timp

În cele de mai jos prezentăm domeniile principale de conținut vizate de curriculumul de față, definite în principal în funcție de cadrul celor șase tipuri de implicare a părinților în viața școlii, definite de Joyce Epstein și colegii (2002).

Concepte-cheie:

- incluziune școlară
- scara implicării părinților
- motivarea adulților pentru învățare
- cadrul celor 6 tipuri de implicare a părinților

Tipul 1 de implicare: Dezvoltarea abilităților de părinte/ parenting

Tipul 2 de implicare: Comunicarea școală-familie

Tipul 3 de implicare: Voluntariatul

Tipul 4 de implicare: Învățarea acasă

Tipul 5 de implicare: Implicarea părinților în luarea deciziilor

Tipul 6 de implicare: Colaborarea cu comunitatea

Pentru fiecare tip de implicare, recomandăm alocarea a câte 8 ore de învățare, cursul având astfel durata totală recomandată de 48 de ore. Partea introductivă a cursului va prezenta și analiza conceptele cheie, însă aceste concepte fiind recurente, ele se vor relua și particulariza în contextul fiecărui tip de implicare.

Redăm în cele de mai jos baza teoretică esențializată a cursului.

Cele șase tipuri de implicare activă a familiilor în viața școlii

Sursa: Epstein, Joyce L.; Sanders, Mavis G.; Simon, Beth S.; Salinas, Karen Clark; Jansorn, Natalie Rodriguez; Van Voorhis, Frances L. (2002) School, Family, and Community Partnerships: Your Handbook for Action. Second Edition.

Ce ne spun cercetările?

În cursul a numeroase studii, anchete, alte forme de colectare de date despre relația școală-familie, s-au conturat următoarele:

- Parteneriatele cu părinții tind să scadă odată cu creșterea copilului, cu excepția cazului în care școlile și profesorii lucrează pentru a dezvolta și implementa practici adecvate de parteneriat la fiecare ciclu de învățământ.
- Comunitățile bogate au în prezent o implicare mai bună a familiei, în medie, cu excepția cazului în care școlile și profesorii din comunitățile aflate în dificultate economică depun eforturi pentru a construi parteneriate pozitive cu familiile tuturor elevilor lor.

- Școlile din comunitățile mai sărace din punct de vedere economic stabilesc mai multe contacte cu familiile elevilor referitor la problemele și dificultățile pe care le întâmpină copiii lor, cu excepția cazului în care lucrează la dezvoltarea de programe de parteneriat echilibrat care să includă intenționat și contactarea familiilor pentru a comunica despre realizările, rezultatele bune ale elevilor.
- Părinții singuri, părinții care lucrează, părinții care locuiesc departe de școală și tații sunt mai puțin implicați, în medie, în acțiuni care au loc la școală, cu excepția cazului în care școala organizează oportunități pentru familii de a face voluntariat în diferite momente și în diferite locuri pentru a sprijini școala și copiii lor.

Cercetătorii au concluzionat:

- Aproape tuturor familiilor le pasă de copiii lor, doresc ca aceștia să reușească și sunt dornice să obțină informații mai bune de la școli și comunități, pentru a rămâne parteneri buni în educația copiilor lor.
- Aproape toți profesorii și directorii de școală ar dori să implice familiile, dar mulți nu știu cum să construiască programe pozitive, sustenabile și productive și, în consecință, se tem să încerce. Acest lucru conduce la un discurs, o retorică, în care educatorii sunt blocați, exprimând, declarativ, sprijin pentru parteneriate, însă fără a lua nicio măsură.
- Aproape toți elevii de la toate nivelurile - primar, gimnazial și liceal - doresc ca familiile lor să fie parteneri mai informați despre școală și sunt dispuși să își asume roluri active în asistarea comunicării dintre casă și școală. Cu toate acestea, elevii au nevoie de informații și îndrumare mult mai bune decât primesc majoritatea acum despre modul în care școlile lor privesc parteneriatele și despre cum pot efectua schimburi importante cu familiile lor despre activitățile școlare, temele și deciziile școlare.

Rezultatele cercetărilor (majoritatea din SUA) sunt importante pentru că indică faptul că putem construi în mod intenționat comunități care manifestă grijă; care includ familiile ce s-ar putea să nu se implice singure; și că, după propriile declarații, aproape toate familiile, elevii și profesorii cred că parteneriatele sunt importante pentru a ajuta elevii să aibă succes la învățare în toate clasele.

Programele bune, reușite, vor arăta diferit în cazul fiecărei școli, deoarece școlile își adaptează practicile pentru a răspunde la nevoile și interesele, timpul și talentele, precum și vârstele și nivelurile de clasă ale elevilor și familiilor acestora. Cu toate acestea, există unele aspecte comune între programele de succes la toate nivelurile de clasă. Acestea includ o **recunoaștere a suprapunerii sferelor de influență asupra dezvoltării elevilor**; atenție acordată diferitelor tipuri de implicare care promovează o **varietate de oportunități pentru școli, familii și comunități** de a lucra împreună; și o **echipă de acțiune pentru parteneriat** pentru a coordona activitatea și progresul fiecărei școli.

Joyce L. Epstein și colegii ei de la *Partnership Center for the Social Organization of Schools (Centrul Parteneriat pentru Organizarea Socială a Școlilor)* au identificat șase tipuri de implicare activă a familiilor pentru mai buna colaborare între școală și familie. Sloganul folosit de Epstein et al este: **șase tipuri de implicare – șase tipuri de manifestare a faptului că ne pasă**. Evident, perspectiva este aceea a școlii care – odată conștientă de această tipologie – poate acționa

pentru a crește, structurat și strategic, implicarea părinților în viața școlii pentru succesul școlar al tuturor elevilor.

Aceste șase tipuri de implicare sunt:

Tipul 1. Sprijin pentru dezvoltarea abilităților de părinte/ *parenting*, care se referă la oferirea de sprijin *pentru toate familiile* pentru ca ele să creeze un mediu familial favorabil dezvoltării copilului școlar.

Exemple de acțiuni:

- Oferirea de sugestii referitoare la condițiile de acasă care susțin învățarea la fiecare ciclu de învățământ
- Derularea unor ateliere de lucru, oferirea de video-uri, exemple, resurse despre parenting și creșterea copiilor la fiecare categorie de vârstă / ciclu de învățământ.
- Cursuri de educația părinților sau formare pentru părinți (de exemplu, curs de literație în familie)
- Dezvoltarea și implementarea unor programe de sprijin pentru familii pentru a le ajuta în relația cu serviciile de sănătate, serviciile sociale și alte servicii publice
- Vizite la domiciliu în punctele de tranziție de la grădiniță la școală, de la învățământul primar la gimnazial șamd.
- Întâlniri în cartier/ în comunitate (în afara școlii, de exemplu: biserică, centru comunitar, bibliotecă etc.) pentru a ajuta familiile să înțeleagă școala (cum funcționează, proceduri, valori, așteptări) și pentru a ajuta școlile să înțeleagă familiile (condițiile de trai, obiceiurile, valorile, așteptările, temerile).

Tipul 2. Comunicarea: adoptarea unor forme de comunicare eficiente între școală și familie / familie și școală, cu referire la programul școlar și progresul elevilor.

Exemple de acțiuni:

- Organizarea întâlnirilor unu-la-unu cu părinții, cel puțin o dată pe an, în afara ședințelor semestriale cu părinții.
- Oferirea posibilității de a apela la traducători, dacă e nevoie.
- Oferirea posibilității ca părinții să vină la întâlnirile cu profesorii/ reprezentanții școlii împreună cu o altă persoană de încredere, pentru a se simți mai în siguranță.
- Trimiterea acasă, cu regularitate, a portofoliilor elevilor alături de rugămintea adresată părinților de a comenta piesele din portofoliu.
- Oferirea de informații clare, în limbaj accesibil părinților, despre programul școlii, despre curriculum, despre modalitățile în care se pot implica în viața școlii etc.
- Instituirea unei cutii poștale (reale sau virtuale, pe Internet) pentru primirea mesajelor/ sesizărilor (chiar anonime) din partea părinților.
- Înființarea unui grup cu acces controlat, pe platforme/medii de socializare (Facebook etc.) unde părinții pot comunica între ei și cu reprezentanții școlii.
- Alocarea unui spațiu în clădirea școlii pentru întâlniri unu-la-unu cu părinții (în condiții liniștite, de siguranță, unde se poate discuta confidențial).

Tipul 3. Voluntariatul: recrutarea părinților voluntari care să ofere sprijin școlii.

Exemple de acțiuni:

- Stabilirea unui program de voluntariat pentru părinți la nivel de școală și la nivelul clasei, pentru a ajuta cadrele didactice, administrația școlii, elevii și alți părinți.
- Demersuri regulate/ anuale de identificare a abilităților/ talentelor părinților la care se poate face apel pentru derularea diverselor programe. Acest lucru se poate face prin corespondență personalizată cu părinții, în care li se poate solicita ajutorul și pentru a identifica alte persoane resursă talentate/ cu diverse abilități din comunitate.
- Oferirea unei game variate de posibilități de voluntariat (care se poate îmbogăți cu timpul), care să includă și mamele, și tații, eventual și bunicii sau alți membri de familie.

Tipul 4. Învățarea acasă: oferirea de informații și de idei practice pentru familii despre cum pot ajuta elevii la rezolvarea temelor pentru acasă și la alte activități legate de învățare și cariera de elev.

Exemple de acțiuni:

- Informarea părinților despre abilitățile pe care școala urmărește să le dezvolte la elevi, inclusiv cele transversale (de exemplu: punctualitatea, ascultarea activă, colaborarea etc.) și exemplificarea clară a acestora pentru ca părinții să înțeleagă cum pot să le exerseze și acasă.
- Oferirea de informații despre tipurile de teme de casă pe care le au de rezolvat elevii și modul în care părinții pot contribui la acestea/ pot monitoriza realizarea lor.
- Invitarea părinților să observe copiii la clasă pentru a înțelege mai bine cum se organizează învățarea și pentru a exemplifica ce anume se poate exersa acasă.
- Oferirea de diverse fișe de activități care să presupună participarea părinților (de exemplu, de tipul: matematica în familie, lectură cu părinții cu voce tare, interviuarea părinților de către copii etc.)
- Implicarea părinților în stabilirea scopurilor și obiectivelor de progres la fiecare început de an școlar / pentru planificarea carierei elevului.

Tipul 5. Implicarea părinților în luarea deciziilor: implicarea părinților în deciziile care se iau la școală, formarea liderilor din rândul părinților, asigurarea formelor de reprezentare a părinților.

Exemple de acțiuni:

- Sprijinirea funcționării cât mai bune a comitetului de părinți.
- Înființarea unor grupuri de sprijin sau comisii pentru siguranță în școală, pentru trai sănătos, pentru sprijinirea activităților extracurriculare, pentru promovarea diversității culturii locale etc.
- Implicarea părinților în elaborarea strategiei și a planurilor de acțiune pentru creșterea gradului de implicare a tuturor părinților în viața școlii în vederea progresului cât mai bun la învățătură al fiecărui elev (a se vedea și activitatea descrisă în detaliu referitor la analiza și evaluarea școlii din perspectiva implicării părinților).

Tipul 6. Colaborarea cu comunitatea: identificarea și integrarea resurselor și serviciilor din comunitate în sprijinul programului școlii, a practicilor familiilor și a procesului de învățare și de dezvoltare a elevilor.

Exemple de acțiuni:

- Oferirea de informații pentru elevi și familii despre serviciile de îngrijire a sănătății, culturale, recreaționale, sociale de sprijin etc. accesibile în comunitate și medierea – dacă e cazul – a accesării serviciilor relevante.
- Oferirea de informații despre diverse programe de sprijinire a învățării furnizate de organizații din comunitate (de exemplu: școli de vară, burse de studiu etc.).
- Implicarea părinților în promovarea cauzei copiilor școlari și a familiilor la nivelul comunității (pentru aceste acțiuni, părinții pot fi sprijiniți să învețe cum anume să promoveze eficient aceste cauze, să se documenteze, să colecteze informații, să-și dezvolte abilitățile de oratorie sau de argumentare persuasivă etc.).
- Implicarea foștilor absolvenți și a foștilor părinți în viața școlii pentru a oferi modele de succes în privința eficienței implicării comunității în acțiunile școlii.

IV. Matricea integrării competențelor vizate și a conținuturilor propuse

Competențe specifice	Conținuturi / teme majore prin care se dezvoltă competențele specifice vizate					
	Dezvoltarea abilităților de părinte	Comunicarea școală-familie	Voluntariatul	Învățarea acasă	Implicarea părinților în luarea deciziilor	Colaborarea cu comunitatea
Definirea incluziunii școlare	Se abordează recurent definirea incluziunii, deoarece fiecare tip de implicare urmărește creșterea gradului de incluziune: identificarea și îndepărtarea barierelor din calea: a) prezenței , b) participării active și c) progresului elevilor. Un alt element de conținut recurent, în relație cu creșterea incluziunii și dezvoltarea părinților campioni ai incluziunii, este scara implicării părinților .					
Descrierea tipurilor de implicare a părinților în viața școlii	descrierea tipului de implicare a părinților prin facilitarea dezvoltării abilităților de părinte/ parenting	descrierea tipului de implicare a părinților prin comunicare dintre școală și familie pe teme de curriculum, învățare, evaluare	descrierea tipului de implicare a părinților prin dezvoltarea de programe și oportunități de voluntariat pentru părinți	descrierea tipului de implicare a părinților prin oferirea de îndrumare pentru învățarea acasă/ în afara școlii	descrierea tipului de implicare a părinților în procesele decizionale ale școlii	descrierea tipului de implicare a părinților prin facilitarea colaborării cu comunitatea
Analiza gradului de implicare actuală a părinților în viața școlii proprii prin prisma scării implicării părinților	analiza gradului de implicare actuală a părinților în programe de dezvoltare a abilităților de părinte, prin prisma scării implicării părinților	analiza gradului de implicare actuală a părinților în comunicarea eficientă despre curriculum, învățare, evaluare, prin prisma scării implicării părinților	analiza gradului de implicare actuală a părinților în programe de voluntariat, prin prisma scării implicării părinților	analiza gradului de implicare actuală a părinților prin oferirea de îndrumare pentru învățarea acasă/ în afara școlii, prin prisma scării implicării părinților	analiza gradului de implicare actuală a părinților în procesele decizionale ale școlii, prin prisma scării implicării părinților	analiza gradului de implicare actuală a părinților în colaborarea dintre școală și comunitate, prin prisma scării implicării părinților

<p>Stabilirea unor acțiuni strategice de creștere a implicării părinților în școala proprie, ținând cont de specificitățile comunității locale</p>	<p>Acțiunile strategice se stabilesc pornind de la exemplele oferite în curs pentru fiecare dintre cele șase tipuri de implicare, cântărind rezultatele și provocările identificate prin demersul de analiză a situației actuale din școală, făcând referire la țintele strategice ale școlii în ceea ce privește implicarea părinților pentru creșterea gradului de incluziune în școală. Aceste acțiuni pot diferi așadar de la o școală la alta, chiar de la o structură la alta a aceleiași instituții de învățământ.</p>
<p>Proiectarea de activități de educație parentală potrivite nevoilor școlii și comunității de părinți, ținând cont de cele 6 tipuri de implicare a părinților</p>	<p>Proiectarea activităților de educație parentală pornește de la acțiunile strategice stabilite pentru fiecare tip de implicare a părinților.</p>

V. Sugestii metodologice

În privința metodologiei, prima recomandare este **parcurgerea cursului împreună de către mai mulți profesori din aceeași școală, în mod ideal beneficiind de prezența activă a liderilor școlii**. Profesorii participanți analizează situația din școala proprie prin consultare continuă, schimb de experiențe proprii și idei, proiectează împreună activitățile pentru părinți și le desfășoară împreună. Încurajăm așadar înființarea și funcționarea unui grup de lucru în fiecare școală care, pe măsură ce parcurge modulele cursului, își asumă dezvoltarea și testarea unui program propriu, coerent și sustenabil, de educație parentală pentru creșterea implicării părinților în viața școlii incluzive.

A doua recomandare este **aplicarea imediată a celor învățate** prin livrarea activităților proiectate pentru părinți, în regim de pilotare. Această pilotare sau testare a activităților proiectate va fi însoțită de colectarea de feedback din partea părinților și de reflecție asupra experiențelor profesorilor care au realizat activitățile de educație parentală proiectate împreună. Prin parcurgerea acestui curs și a atelierelor de lucru facilitate, profesorii participanți își clarifică sau consolidează baza teoretică pentru a proiecta și derula un program de educație parentală. Acest aspect metodologic oferă o finalitate clară participării lor la formare și asigură transferul prompt al celor învățate în practica activităților de implicare a părinților.

A treia recomandare se referă la modalitatea de realizare efectivă a sesiunilor de formare pentru o **cât mai bună motivare a participanților pentru învățare**. Următorii factori de motivare trebuie să fie trăsături esențiale, definitorii, ale metodelor și activităților de învățare, fiecare subsumabil cel puțin unuia dintre cei trei piloni ai teoriei autodeterminării: autonomia, relaționarea și competența (Deci și Ryan, 1985):

- Auto-dirijarea (autonomie);
- Ownership asupra organizării învățării, raportarea sistematică și explicită la cunoștințele anterioare ale cursanților, facilitarea împărtășirii experiențelor și a reflecției asupra învățării (autonomie și relaționare);
- Angajare activă în învățare, metodele interactive (relaționare, competență/ performanță);
- Aplicabilitate imediată a celor învățate, activitățile practice, centrarea pe scopuri și obiective (competență/ performanță);
- Recunoașterea realizărilor cursantului (competență/ performanță, relaționare);
- Mediu afectiv definit de sprijin pentru individ: mediu de formare pozitiv, constructiv, utilizarea frecventă a grupurilor de învățare, îndrumare atentă a cursanților și/sau mentorat (relaționare).

Cursul dezvoltat în cadrul proiectului „Campionii incluziunii” pe baza curriculumului de față a fost testat astfel: s-au constituit grupe de 10-12 profesori din școlile partenere. Acești profesori au avut 6 sesiuni de formare, în cursul cărora au abordat fiecare tip de implicare pe rând și – după o bună înțelegere a bazei teoretice – au proiectat împreună și realizat, în perechi, câte două activități de câte cca 3 ore pentru câte 14 părinți, romi și ne-romi împreună. Astfel, părinții „campioni ai incluziunii” au beneficiat de o serie de 12 întâlniri pe durata unui an (în medie, 1 întâlnire pe lună), ocazii cu care părinții s-au pregătit pentru a fi adevărați susținători ai incluziunii, învățarea lor culminând cu participarea activă la elaborarea strategiei școlii de creștere a implicării părinților pentru o incluziune școlară efectivă.

Subliniem faptul că programul de formare definit de prezentul curriculum își propune să răspundă provocărilor acelor școli care deservește comunități vulnerabile, de regulă caracterizate de o diversitate socio-etno-culturală semnificativă, cu multe familii care se implică foarte limitat în viața școlii, cu copii care au un progres școlar modest, inclusiv din cauza dificultății școlii de a stabili o relație de parteneriat cu familiile, cu părinții. De asemenea, reamintim că școlile care urmăresc să acționeze coerent și sustenabil își dezvoltă o strategie pe termen mediu spre lung (3-4 ani) de creștere și eficientizare a implicării părinților în viața școlii incluzive. Această strategie trebuie să fie parte integrantă a Planului de Dezvoltare Instituțională (PDI) al școlii. Vom ști că școala are părinți cu adevărat implicați când această strategie nu doar se elaborează, dar se și implementează sistematic cu implicarea părinților „campioni ai incluziunii”.

VI. Resurse recomandate

Recomandăm mai jos câteva resurse educaționale deschise care pot servi ca materiale de analizat la formări sau ca exemple, lecturi pentru a conecta participanții la alte acțiuni similare de educație incluzivă, cu grijă pentru implicarea activă a părinților în viața instituțiilor de învățământ.

Școli conectate la comunitate: <https://www.noi-orizonturi.ro/resurse/scoli-conectate-la-comunitate/>

Aceste resurse includ Standardele Internaționale ale Școlilor Comunitare, care pot servi ca instrument de analiză a situației actuale a școlii din perspectiva implicării părinților pentru fiecare dintre cele 6 tipuri definite de Epstein et al (2002). Recomandăm cu precădere standardele: Incluziune socială și Implicarea părinților.

Resurse IMPACT: <https://www.noi-orizonturi.ro/resurse/resurse-impact-cluburi-independente/>

Aceste resurse pot servi ca inspirație pentru proiectarea și derularea activităților din categoria Voluntariat.

Resurse pentru implicarea părinților: <https://www.noi-orizonturi.ro/clubul-familiei/>

Aceste resurse pot servi ca inspirație pentru proiectarea și derularea activităților din categoria Dezvoltarea abilităților de părinte și Învățarea acasă. Deși ele implică părinți ai copiilor din învățământul preșcolar, ele sunt potrivite și pentru părinții copiilor de învățământ primar, cu precădere în ciclul achizițiilor fundamentale (clasele pregătitoare-a 2-a).

Incluziunea înseamnă învățare pentru toți: <https://invatarepentrutoti.ro/>

Aceste resurse pot servi ca inspirație pentru școala incluzivă, în general. La adresa menționată, se găsesc descrieri de activități de dezvoltare profesională care vă pot inspira, sloganul (și titlul) proiectului fiind „incluziunea înseamnă învățare pentru toți”.

Educație incluzivă: <https://www.rose-edu.ro/3d-flip-book/ghid-educatie-incluziva-liceu/>

Seria de resurse didactice și ghiduri dezvoltate în proiectul ROSE (Romanian Secondary Education) pot servi ca inspirație pentru școala incluzivă, în general. La adresa menționată, se găsește ghidul de educație incluzivă adresat colectivelor de profesori din licee, însă ele pot inspira și colective de profesori din alte trepte de învățământ.

Pentru exemplificarea transunerii programei de față într-un curs de tip blended learning, a se vedea <https://cursuri.noi-orizonturi.ro/curs/t1-pregatim-scoala-parintilor-campioni-ai-incluziunii/> (componenta online). Componenta față în față se particularizează funcție de fiecare școală și comunitate de părinți.

VII. Bibliografie

*** CreMoLe – Modalități inovatoare de motivare a adulților pentru învățare, disponibil la <https://www.alsdgc.ro/proiecte/view/id/30/lang/ro> (ultima accesare 10.12.2022)

*** România Educată. Viziune și strategie 2018-2030

Epstein, J.L. et al (2002). *School, Family and Community Partnerships. Your Handbook for Action*, Second Edition, disponibil la <https://www.govinfo.gov/content/pkg/ERIC-ED467082/pdf/ERIC-ED467082.pdf> (ultima accesare 10.12.2022)

Kovacs, M. (2020). *Educație incluzivă. Ghid pentru licee*, Ministerul Educației; UMPDE, disponibil la <https://www.rose-edu.ro/3d-flip-book/ghid-educatie-incluziva-liceu/> (ultima accesare 10.12.2022)

Disclaimer

Material realizat cu sprijinul financiar al Mecanismului Financiar al SEE 2014 – 2021. Conținutul acestuia (text, fotografii, video) nu reflectă opinia oficială a Operatorului de Program, a Punctului Național de Contact sau a Oficiului Mecanismului Financiar. Informațiile și opiniile exprimate reprezintă responsabilitatea exclusivă a autorului/autorilor.

Detalii despre program: www.eea4edu.ro/despre-program